

Podcast Konkurrenten

Avsnitt 63: Bänkprens i kommunal regi – konkurrensproblem på gymmarknaden

Textversion av Konkurrenten avsnitt 63 (publicerat 19 augusti 2022), vill du hellre lyssna på avsnittet kan du ta del av det på vår webbplats www.konkurrensverket.se/konkurrenten.

Marie Strömberg Lindvall:

Hej och välkommen till Konkurrenten. Ett av Konkurrensverkets tillsynsuppdrag rör offentlig säljverksamhet. Det vill säga att offentliga företag inte konkurrerar på ett ojuste sätt med privata företag. Regeln för konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, eller KOS, som förkortningen lyder, infördes i Konkurrenslagen 2010. När den här regeln fyllde tio år då firade vi det med en rapport med titeln Tio år med KOS. Där vi bland annat sammanfattade effekten av KOS-regeln. Vi spelade faktiskt också in ett avsnitt av den här podden, avsnitt 46 för att vara exakt. Den här studien Tio år med KOS, den ledde också fram till den rapport som vi ska prata om, i det här avsnittet av Konkurrenten. Den har titeln Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet på gymmarknaden. Vi ska alltså prata om hur kommunala gym påverkar konkurrensen, på gymmarknaden, och också säga något kort, om den metod som Konkurrensverket har tagit fram, för att mäta vilka effekter offentlig säljverksamhet har på konkurrensen på den här marknaden. Jag som leder den här podden heter Marie Strömberg Lindvall och med mig i podden har jag två personer som kan både KOS och gymmarknaden. Marcus och Johan.

Marcus Salomonsson:

Jag heter Marcus Salomonsson och jag är nationalekonom, på missbruksenheten, på Konkurrensverket.

Marie Strömberg Lindvall:

Och du har också varit projektledare för den här rapporten vi ska prata om.

Marcus Salomonsson:

Precis, jag har projektlett den och det har varit ungefär 6–7 personer som har jobbat i projektet.

Marie Strömberg Lindvall:

Och vi ska väl också säga att du jobbade också med den tidigare rapporten, Tio år med KOS.

Marcus Salomonsson:

Ja precis det stämmer, tillsammans med en jurist som heter Siri Dunér.

Marie Strömberg Lindvall:

Och sedan så har jag vid min sida också:

Johan Holmqvist:

Johan Holmqvist, jag är jurist, jag jobbar på samma enhet som Marcus, jag är funktionsansvarig för KOS frågor. Och jag ska säga att jag är ganska ny på den posten, sedan mars i år. Tidigare jobbade jag som advokat med konkurrensfrågor och i botten är jag domarutbildad.

Marie Strömberg Lindvall:

Och du har också varit involverad delvis i det här i arbetet med den här rapporten, som vi ska prata om.

Johan Holmqvist:

Precis så här mot slutet, har jag åkt lite snål skjuts på Marcus arbete.

Marie Strömberg Lindvall:

Ni är välkomna hit båda två.

Johan Holmqvist:

Tack.

Marcus Salomonsson:

Tack så mycket.

Marie Strömberg Lindvall:

Innan vi då fördjupar oss rapporten så tycker jag vi bara ska ge, en kort hint om resultatet av studien. Det kommer vi att återkomma till här, men bara kort först Marcus. Vad kom ni fram till?

Marcus Salomonsson:

Ja, de breda resultaten var att vi egentligen inte kunde hitta något marknadsmisslyckande, som skulle berättiga att kommuner driver gym. Så det verkar inte som att det finns något starkt allmänintresse bakom kommunala gym. Det andra var att väldigt stor andel gym, verkar inte ha stöd i lagen. Vi kommer gå in på det

mer sedan, men en verksamhet som en kommun bedriver ska vara kompetensenlig som det kallas. Då finns det olika krav för när det är kompetensenligt och det verkar inte som att de är kompetensliga, och alltså inte har stöd i lagen. Det andra var, att vi tittade på olika snedvridningseffekter, som kommunala gym kan ha. Till exempel det vi framför allt tittade på då, det var om de kostnader som de räknade in i sin prissättning, om de inbegrep normal affärsmässig drift eller inte. Och där märkte vi, att om de inte gör det så orsakar de en snedvridningseffekt helt enkelt på marknaden, på konkurrensen och i den mån som de hade en verksamhet som överskred de gränsvärden som en kompetensenlig verksamhet ska hålla sig inom, så orsakade det också stora skador.

Marie Strömberg Lindvall:

Intressanta resultat, som sagt. Men innan vi fördjupar oss mer i vad som ligger bakom det här, så tänker jag, varför genomförde ni den här undersökningen om vi backar tillbaka lite grann. Vad var det som fick er att inleda en studie av just gymmarknaden?

Marcus Salomonsson:

Det var lite under den här rapporten, Tio år med KOS, där att vi väl tyckte mer och mer, att vi vet för lite om KOS-problematiken egentligen. Hur vi ska utreda den? Och vad är det egentligen som händer när kommunala aktörer är aktiva samtidigt på en marknad med privata aktörer. Att vi valde just gymmarknaden det var av två skäl, det ena är att vi har varit i domstol en gång, domen kom 2015 och det var mot Strömstads kommun som hade en badanstalt, eller fortfarande har en badanstalt. Och det innebar att då hade vi lite vägledning där från de domarna så att säga, hur vi ska tänka på olika saker som relevant marknad, och så vidare. Så det gjorde det lite enklare att göra en studie på gymmarknaden. Dessutom är det så att vi får ett ständigt flöde av klagomål på just gymmarknaden. Så det är fortfarande aktuellt för Konkurrensverket att försöka förstå den marknaden bättre. Om det sker någon konkurrensskada där.

Marie Strömberg Lindvall:

Och det såg ni redan i den här Tio år med KOS-rapporten, där såg ni att det var ett stort inflöde när det gällde just gymmarknaden.

Marcus Salomonsson:

Ja precis, jag tror det var den sjätte vanligaste branschen som kommuner blev anmälda för.

Marie Strömberg Lindvall:

Johan, du är ju KOS-expert. Varför finns den här regeln?

Johan Holmqvist:

Ja, man kan säga att KOS-reglerna, de syftar till att uppnå konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor. Ja, man kan säga det att utgångspunkten är att offentliga och privata bolag, de har ofta olika grundförutsättningar för att agera på den öppna marknaden, alltså där man möter varandra i konkurrens. Och då kan man säga i korthet att KOS-reglerna de utgår från att offentliga bolag ofta har en fördel mot privata, genom att vara just offentliga, att man har en koppling till det offentliga. Det kan vara att man sitter med dubbla roller, man kanske både vara näringsutövare och myndighetsutövare, man kan ha tillgång till anläggningar, som andra inte har, eller finansiering, det är ofta det som framhålls, man har en annorlunda kostnadsbild, man behöver inte ta hänsyn till alla kostnader på samma sätt som privata bolag. och i korthet så där, kommuner kan inte... statliga bolag eller statliga aktörer kan inte sätta sig själv i konkurs. Det vill säga att man kanske är mer riskbenägen, gör saker som mer eller mindre, vad ska man säga, ett rationellt privat företag inte skulle göra. Och nu har vi levt med de här reglerna i tio år och som den här rapporten som nämndes i början, man kan säga att det här arbetet med att ta fram de här reglerna pågick ganska länge. Redan under 1997 så inrättades ett råd för konkurrens på frivilliga villkor. Och under en längre tid var det då ett frivilligt system, som byggde på dialog mellan parterna för att lösa konflikter, alltså mellan offentliga bolag, intressen, och privata. Men för drygt tio år sedan införde man lite skarpare regler, det vill säga man har gett Konkurrensverket, alltså vi, befogenhet att stämma då i slutändan, om det går så långt, ett offentligt bolag för brott mot de här reglerna. Kanske lite mer vad de går ut på de här reglerna, så kan man säga att de är inrättade i den vanliga konkurrenslagen, det är ett komplement. Och här kan vi säga att det finns ju ordinarie förbud som gäller alla företag, alltså förbud mot konkurrensbegränsande avtal och missbruk av dominerande ställning. Eller framför allt missbruk av dominerande ställning som man kan jämföra det med. Och de baseras ju på EU-regler, de reglerna träffar i och för sig också offentliga bolag. Det ska vara fråga om ett företag, det begreppet inom EU:s konkurrensrätt och svensk konkurrensrätt är väldigt brett, man behöver alltså inte göra något vinstintresse för att räkna sig som ett företag inom konkurrensrätten. Det behöver inte vara fråga om en juridisk person, det vill säga att det kan vara en offentlig enhet som drivs i förvaltningsform som ändå ägnar sig åt ekonomisk verksamhet. Man brukar då säga att gränsen går mot myndighetsutövning. För myndighetsutövning träffas inte av den allmänna konkurrensrätten där går gränsen, men när det inte är myndighetsutövning då är det ofta ekonomisk verksamhet. Samma sak gäller i KOS, det vill säga att man går vidare i och för sig, och säger att det måste vara fråga om ett företag, så KOS-reglerna träffar inte myndighetsutövning. Men det finns också skillnader mot den allmänna konkurrensrätten. Om vi tar framför allt missbruk av dominerande ställning. KOS och missbruk av dominerande ställning kan träffa i ensidiga förfaranden alltså underprissättning, är något som nämns i KOS. Det kan vara frågan om att inte ge tillgång till viktig infrastruktur. Men därför betyder den allmänna konkurrensrätten, missbruk av dominerande ställning, det kräver att man måste

vara just dominerande. Det vill säga, man brukar säga att man ska ha kapacitet att handla oberoende av sina konkurrenter och konsumenter och då kan missbruka den ställningen. Här finns det inte alls något sådant här krav enligt KOS, man brukar presumera i den allmänna konkurrensrätten att femtio procent marknadsandel, då har man en sådan här dominerande ställning. Men har man inte det, under den där, det kan skilja sig marknad från marknad exakt vilken procentandel det är, men har man inte dominerande ställning, då kommer man inte åt ett offentligt bolag, med de vanliga konkurrensreglerna. Men då har vi KOS där man alltså inte behöver vara dominant, där kan man väl säga återigen att det bygger väl på, får man anta, mycket av de här reglerna är att det är upp till Konkurrensverket att driva praxis och uttala vad de egentligen går ut på. Men det bygger då återigen på ett antagande att de här offentliga bolagen ofta har en fördel, spelar ingen roll så att säga, om man har ett bolag som har tio procent i marknadsandel, kanske det bolaget ändå har någon fördel mot andra bolag som kanske har samma marknadsandel, på grund av att man då liksom har någon kontakt i det offentliga eller får annan finansiering eller liknande. Man skulle kunna jämföra med, jag vet du Marie har ju poddat om Digital Markets Act.

Marie Strömberg Lindvall:
Stämmer.

Johan Holmqvist:

Där talar man ofta om att om techjättar skulle gripa in, problemet där är sägs ju ofta vara att man sitter på dubbla stolar, till exempel Amazon, tar inträde av partsförsäljare i sin plattform samtidigt som man är aktiv där själv. Det är väl ungefär om man ska översätta det till som KOS-reglerna går ut på att man kan sitta på dubbla stolar och att det då leder till ett konkurrensproblem. Jaha, när kan då Konkurrensverket ingripa? Ja, för det första måste det vara, det är mycket som i Marcus rapport som vi kommer att ta upp, det måste vara fråga om en negativ påverkan på konkurrensen, det är det ena. En annan sak som jag ändå då skulle vilja ta upp skillnaden då är återigen missbruk av dominerande ställning. Det är att i den regeln krävs det ofta att ett förfarande, ett visst beteende för att man ska kunna ingripa. Att vara framgångsrik eller vad man ska säga, i den privata världen är inte ett brott i sig, kan man säga. Men intressant nog i KOS, och det här är prövat i praxis en gång, så kan själva närvaron av en offentlig verksamhet i och för sig ha en effekt och träffas av de här reglerna. Men det finns en ventil och även om det finns en påverkan på konkurrensen, så kan inte Konkurrensverket ingripa i domstol om ett förfarande eller verksamhet är försvarbart från allmän synpunkt. Och här kan man då säga att här har KOS-reglerna en högre tröskel, tidigare var det liksom en lägre tröskel i de allmänna konkurrensreglerna. Men här finns det eventuellt en högre tröskel än de allmänna konkurrensreglerna. Och vad det här försvarbart från allmän synpunkt säger är att Konkurrensverket kan inte ingripa om en verksamhet eller ett förfarande följer av en författning, till exempel en lag som föreskriver att ett visst offentligt bolag ska göra någonting. Finns det ingen lag då ska det ske en intresseavvägning mellan konkurrensintresset och det

allmänna intresset. Och när det gäller kommuner som vi ska prata om i dag, då finns det liksom ett särskilt område, Marcus har varit inne på det. Vi pratar om kommunal kompetens som följer av kommunallagen. Om ett förfarande eller verksamhet är kompetensenlig, då är vi också från Konkurrensverkets sida förhindrade att ingripa.

Marie Strömberg Lindvall:

Och kompetensenlig ... alltså någonting som man får göra, som kommunen får göra?

Johan Holmqvist:

Precis. Så att det krävs två saker kan man säga, för att sammanfatta KOS är att det ena är att det ska ha en negativ effekt på konkurrensen och är det då ett kommunalt bolag, ja då måste den verksamheten ligga utanför den kommunala kompetensen för att vi ska kunna agera härifrån.

Marie Strömberg Lindvall:

Mot den här bakgrunden har ni då studerat gymmarknaden, Marcus. Ni har gjort en kartläggning av gymmarknaden och det är ju väldigt intressant i sig. Hur gjorde ni och vad kom ni fram till? Hur ser gymmarkanden i Sverige ut?

Marcus Salomonsson:

Till en början kan jag säga att det var rätt bökitigt faktiskt. Det finns ett index, kan man säga, över olika branscher, som kallas SNI-koder. Och normalt sett om allting hade funkade som jag skulle önska att det gjorde så skulle vi bara kunna slå upp SNI-koden för gymanläggningar och sedan skulle vi få listan på alla gymanläggningar i Sverige, och sedan så skulle vi kunna börja med våra regressioner och så vidare. Tyvärr så visar det sig att över 40 procent av de gymanläggningar som vi så småningom identifierade inte fanns med den SNI-kod som de skulle ha. Så vi höll på i ett år faktiskt och kartlade hela marknaden. Vi gjorde sökningar på olika karttjänster efter om det fanns gym till exempel, vi sökte så klart på olika bolagstjänster efter atletklubbar och gym och allt möjligt sådant där. Och sedan så var vi tvungna att manuellt gå igenom och ta bort dubletter och kontrollera om det verkligen var gym. Vi hade ett datum, om man var ett gym den första januari 2019, då ingick man i studien. Men det tog faktiskt en himla tid att göra det där.

Marie Strömberg Lindvall:

Och då tycker jag att det är så fascinerande att för då kom ni ju fram till att alla kommuner i Sverige har ett gym.

Marcus Salomonsson:

Ja, eller hur. Även de minsta kommunerna. Alla kommuner har ett gym och jag blev lite förvånad för när jag gick in i det här, så trodde jag lite, det här kommer att bli så här att de allra minsta kommunerna kommer bli sura på

Konkurrensverket nu. För då kommer Konkurrensverket ut och då säger "ni små kommuner ni borde inte ha kommunala gym" och så kommer de säga "ja men herre Gud marknaden kan ju inte ha ett kommunalt gym i den här kommunen, för det är ju en för liten kommun". Jag trodde att det skulle vara problematiken, men när vi sedan gjorde studien, så visade det sig att i de minsta kommunerna, så är faktiskt kommunala gym underrepresenterade, så det visade att kommunala gym inte är speciellt vanliga i de allra minsta kommunerna. Så marknaden verkar kunna lösa det där själv, antingen att det är föreningslivet eller att det är näringslivet som löser det.

Marie Strömberg Lindvall:

Jag vet att du till och med har en siffra på det där, kan du inte ge oss den siffran? Hur många gym finns det totalt sett i Sverige?

Marcus Salomonsson:

Knappt 2 800.

Marie Strömberg Lindvall:

Knappt 2 800 gym.

Marcus Salomonsson:

Ja. Och fem procent av dem är drivna av kommuner.

Marie Strömberg Lindvall:

Ni har delat upp det här i privata, kommunala och icke-vinstdrivande gym när ni har tittat på det här, eller hur?

Marcus Salomonsson:

Ja, precis. Och det är ju lite intressant också för att just med gymbranschen faktiskt att där finns det en vinstdrivande och en icke vinstdrivande komponent. Det gör ju också att då kan vi säga saker om de kommunala gymmen, för de är inte vinstdrivande heller, då kan vi säga om ... i alla fall så kan vi få indikationer på "spelar vinstintresset någon roll", eller är det den offentliga driften som spelar roll här.

Marie Strömberg Lindvall:

Alla kommuner har gym, fem procent av gymmen drivs av offentliga aktörer, där har vi liksom landskapet.

Marcus Salomonsson:

Ja.

Marie Strömberg Lindvall:

Så ser det ut. Ges oss några resultat från din rapport här nu. Hur gjorde ni? Vad kom ni fram till?

Marcus Salomonsson:

Ja, vi började så med att försöka förstå marknaden över huvud taget, vad är det som driver att en privat aktör etablerar ett gym i en kommun, och vad är det som driver kommuner att etablera gym i sin kommun. Och det visar sig att vad det gäller privata gym så är det befolkning och bruttoregionalprodukt, det vill säga, ett mått på ekonomin.

Marie Strömberg Lindvall:

Hur stor den är?

Marcus Salomonsson:

Hur stor ekonomin är i kommunen. I princip så kan man faktiskt bortse från den här bruttoregionalprodukten, det visar sig att de är jättekorrelerade och så vidare så att när jag pratar här, så kommer jag bara att prata om befolkning. Men även BRP som det då kallas ingår rent tekniskt sett. Sambandet är i stort sett så att om du har en kommun med 3 500 invånare så finns det ett gym där. Och dubblar du antalet invånare till 7 000 så finns det två gym där.

Marie Strömberg Lindvall:

Så ju större befolkning ju fler gym?

Marcus Salomonsson:

Ja.

Johan Holmqvist:

Marcus, är det annorlunda med pendlarkommuner?

Marcus Salomonsson:

Det skiljer sig litet mellan olika kommuntyper, vi har gjort vissa sådana studier i rapporten, vi ser sådana skillnader. Vi har haft lite svårt att identifiera dem väldigt noggrant, det är också för att då börjar de här urvalsgrupperna blir mindre, så att där vi redovisar några resultat men samtidigt vill jag vara lite försiktig med de resultaten.

Marie Strömberg Lindvall:

Och de offentliga då, du säger hur stor befolkningen är styr hur många privata gym det finns.

Marcus Salomonsson:

Ja.

Marie Strömberg Lindvall:

Vad ser vi när det gäller de offentliga då?

Marcus Salomonsson:

När vi la in befolkningen i regressionen så blev det inte någon effekt, man skulle kunna tänka sig också att ... det blivit en negativ effekt om det vore så att de små kommunerna, det var där som man tyckte att, ja vi behöver kommunala gym här, för det finns inte en marknadskapacitet.

Marie Strömberg Lindvall:

Det var det du sa att du hade.

Marcus Salomonsson:

Det var det jag trodde från början. Men det visade sig att nej någon sådan effekt fanns inte heller. Sedan så visade det sig att simhallar spelar en stor roll.

Marie Strömberg Lindvall:

Och det måste du ju berätta om, här finns det ju en förklaring.

Marcus Salomonsson:

Jag tror det finns en förklaring, det är ju inte någonting som vi har visat i studien men det vi ser tydligt det är att ju fler simhallar en kommun har, desto fler kommunal gym har kommunerna också. Alltså det är ju genomsnitt och så vidare. Det finns ju mot exempel också. Min tolkning är att det egentligen handlar om här, är nog snarare att kommunerna som är tillräckligt stora för att ha en simhall, de skaffar sig en simhall. Där finns det nog ett marknadsmisslyckande att näringslivet eller det privata föreningslivet, inte kan stå för de pengarna som behövs för en simhall, helt enkelt.

Marie Strömberg Lindvall:

Ja, för när du pratar om marknadsmisslyckanden i det här fallet, så är det just det du menar, att de privata gymmen inte anser att det finns utrymme eller ekonomiska skäl att start ett gym?

Marcus Salomonsson:

Ja, marknaden kan inte lösa det problemet, helt enkelt.

Marie Strömberg Lindvall:

Nej.

Marcus Salomonsson:

Helt enkelt, och då behöver det offentliga gå in i så fall. Och det verkar vara så vad gäller simhallar. Sedan så verkar i nästa steg ha blivit så, att när väl simhallen finns på plats. Då verkar det som att då tycker man att, ja vi kanske ska ha ett gym i den här simhallen också. Och så börjar man upplåta en del av simhallen till gymverksamhet. Och där finns ju möjligheten också att man överlåter den driften till en privat aktör, vilket sker väldigt ofta också. Så det är väl ungefär i hälften av fallen, där det är en privat aktör som faktiskt driver ett gym i en simhall.

Marie Strömberg Lindvall:

I annat fall är det det offentliga som driver gymmet själva där?

Marcus Salomonsson:

Ja.

Marie Strömberg Lindvall:

Men så ungefär där har vi i stora drag, som det ser ut på marknaden då. Då har ni tittat på effekterna på konkurrensen, av de här offentliga gymmens existens. Hur har ni gått till väga? Vad är det ni har tittat på vad har ni sett?

Marcus Salomonsson:

Vi tittade på lite olika saker. Vi började med att titta på snedvridningar lite som Johan var inne på. Eftersom den offentliga aktören kan ju till exempel klara sig med att gå med förlust, varje år, i stort sett. I slutänden kan det vara skattebetalarna som betalar. Så det vi valde att titta på var sådana typer av snedvridningar eller vi kallar dem för beteendeeffekter, för att särskilja oss från att det är egentligen en domstol som ska bestämma om det är en snedvridning eller inte. Men vilka beteendeeffekter som kan påverka konkurrensen, på just gymmarknaden. Och då identifierade vi dels att prissättningen verkar spela roll. Så att om man har en prissättning, som inte täcker alla kostnader för en normal affärsmässig drift, då verkar det få en negativ konkurrenseffekt. Och likadant om man, nästan alltid så var de här gymmen samlokaliserade med en simhall. Och då finns det vissa krav på att, hur stor del av den totala verksamheten, som gymmet ska omfatta. Och omfattar det för stor del, det finns praxis på det där, Johan kan ju det där ännu bättre än vad jag kan. Men om det överstiger fem procent, av den totala verksamheten i omsättning, då har man någonting som heter anknytningskompetens. Och då har man inte heller den här kompetensligheten som Johan pratade om. Så då kunde vi titta på det, okej vad får det för effekter nu då om man går utöver den där begränsade omfattningen, går utöver de där fem procenten. Och då märkte vi att ju mer man gick utöver det, desto större blev snedvridningseffekten också. Så att det är de två snedvridningar vi tittade på, eller vi tittade på en del annat också som inte visade sig vara riktigt lika intressanta i gymbranschen. Och sedan så tittade vi också bara på blotta närvaron av att finnas där.

Marie Strömberg Lindvall:

Då måste jag bara sticka in där. Alltså blotta närvaron av att finnas, alltså det faktum att det finns ett offentligt gym i kommunen, alltså blotta närvaron?

Marcus Salomonsson:

Exakt och då struntar vi i om de, då skulle de i princip, kunna bete sig precis som en privat aktör. Det vill säga, de skulle inte underprissätta, de skulle inte dra någon fördel alls av att vara en offentlig aktör utan de bara finns där. När vi lägger ihop de två effekterna, dels snedvridningarna och den här närvaroeffekten

så är de negativa konkurrens effekterna, som vi kallar det för, mycket större än för de privata aktörerna, även de som vi tror är de mest effektiva gymkedjorna. Så det finns ett antal rätt stora gymkedjor i Sverige. Och någonstans kan vi väl anta, att de är de som är mest effektiva och kanske konkurrenterna är räddast för dem. Men inklusive snedvridningar, så är de här offentliga gymmen som har större konkurrens effekter än vad de har.

Marie Strömberg Lindvall:

Så att den blotta närvaron, det kan ni konstatera att det har effekt. Men beteendet, hur de agerar har störst effekt?

Marcus Salomonsson:

Jag vill nog gärna titta på kombinationen av de två faktiska, för att det är det som är relevant. Det är det som är den totala konkurrens effekten. Sedan är det snedvridningarna, det kan utmynna i så småningom att Konkurrensverket ger rekommendationer, för vi vet ju sedan tidigare studier som vi gjorde, att många kommuner vill ju att näringslivet ska gå så bra som möjligt i deras kommun. Så att om vi kan ge vägledning i vad som kan hjälpa näringslivet där så är de intresserade av att lyssna på det. Två sådana rekommendationer, det skulle ju kunna vara då prissättningen och också kompetensligheten, att man tänker på det.

Marie Strömberg Lindvall:

Johan, här finns det saker att tänka på. Där tror jag du kan ha både ett och annat att säga?

Johan Holmqvist:

Jo, men det finns det absolut. En sak kanske man ska lyfta, det är just det här med prissättning. Och nu har vi att göra med kommuner och då finns det en i princip som heter självkostnadsprincipen som står i kommunallagen. Och den säger att en kommun inte får ta ut en högre avgift, än vad som motsvarar kostnaderna för de här tjänsterna. Och idealvärde här då skulle man ju vilja att de här gymmen prissätter på ett så nära marknadspris som möjligt. Men det kommer nog vara en del som då skulle säga nej det skulle strida mot den här självkostnadsprincipen för då skulle man ta ut, man skulle göra en vinst, eventuellt, skulle ta ut mer än vad man får. Och där tycker jag ändå att vi ska understryka. Jag vet inte vad du säger Marcus, med just den här självkostnadsprincipen, eller självkostnad enligt kommunallagen, rymmer kanske mer än vad många skulle kunna tro alltså. Du ska ändå ta höjd för ränta och investeringskostnader, du ska ta höjd för ränta på investerat kapital från kommunen. Det här är ju företagsekonomi, egentligen ofta komplicerat att beräkna exakt vad som ska vara med. Men om man inte tar med allt, då finns det en risk att man underprissätter och då skapar en sådan här beteendeeffekt. Sedan om man ska gå vidare kanske på det här temat med kommunal kompetens, det där är ju en princip som kommunerna har att förhålla sig till. Men bara det faktum att man följer den här självkostnadsprincipen, det vill

säga att man inte prissätter så att man gör vinst, så är inte det säkert att en ekonomisk näringsverksamhet som kommunen bedriver i sig är kompetensenlig. Man brukar då säga att det finns två andra kompetensgrunder för kommunen att bedriva näringsverksamhet. Den ena kan vara den så kallade allmänna kompetensen, då måste det finnas ett allmänintresse, för kommunens område eller invånare, att ägna sig åt en verksamhet så typexempel är energi eller bibliotek, friluftsområden. Sedan finns det en annan kompetensgrund och det är att man har en rätt att bedriva näringsverksamhet, om det också har ett allmänintresse. Man brukar då prata om sedvanlig kommunal affärsverksamhet, det kan vara energi, renhållning, kollektivtrafik det är sådana här som ofta är drivet i aktiebolagsform. Och sker på någorlunda kommersiella villkor. Det är då okej som näringsverksamhet. Men sedan kommer man in på något annat som man brukar kalla för det egentliga näringslivets område. Och som jag nämnde i början, för att Konkurrensverket ska kunna ingripa måste man vara här, det vill säga man måste vara utanför kommunens kompetens. Och Marcus nämnde det här fallet från Strömstad 2015. Och där konstaterade du då att numera nedlagda Marknadsdomstolen som har gått upp i Svea hovrätt, att Strömstads kommuns gymverksamhet och SPA låg utanför båda de här sakerna. Så att som utgångspunkt skulle man nog våga påstå, utifrån det fallet i alla fall, att gymverksamhet ryms inte inom det här allmänna kompetensområdet och inte heller då kommunens rätt att bedriva näringsverksamhet, enligt kommunallagen. Men som Marcus också har varit inne på, det finns någon som heter anknytningskompetens, alltså om man bedriver någonting som ligger inom den kommunala kompetensen, simhall är antagligen typexempel på det, då får man under vissa villkor också koppla på en näringsverksamhet där, typexempel kan vara ett café i den här simhallen eller café i en busstation. Men man kan också lägga ett gym där och det kanske är okej, vad vet jag ett utegym i ett friluftsområde det är säkert okej, men frågan är då om den här verksamheten. Det är också det som Marcus och hans team har mätt, när blir den anknytande verksamhet, alltså gymmet i simhallen till exempel, för stor. Och är den för stor, det här är då principer som är fastlagda i rättspraxis, ja då är det inte heller anknytningskompetens och då kan det inte heller vara kompetensenligt för kommuner att bedriva de här gymmen, och då är man inne på KOS då, eventuellt.

Marie Strömberg Lindvall:

Och här Marcus har du faktiskt en siffra som du kan presentera som visar hur hög andel av de här kommunala gymmen som inte är kompetensenliga?

Marcus Salomonsson:

Ja, just det. Det var faktiskt rätt förvånande, de är 96 procent av de kommunala gymmen som inte har anknytningskompetens. Så det är en väldigt stor andel.

Marie Strömberg Lindvall:

Det är en väldigt stor andel. Jag gissar högre än vad du hade tänkt dig, om du hade tänkt dig någonting?

Marcus Salomonsson:

Ja, jag trodde verkligen inte det. För det normala precis som Johan är inne på, det är väl lite mer som ett café så där. Men att det skulle finnas några hantlar så där i en simhall, det är någonting som är normalt, men här verkar det som och det såg vi faktiskt i Strömstadsfallet också att omsättningsmässigt så var simhallen, gymmet och SPA:et hade en tredje del var ungefär.

Marie Strömberg Lindvall:

De här resultaten och de här siffrorna som du presenterar här nu, de har ni kunnat ta fram med hjälp av den metod som ni har utvecklat, under arbetet med den här studien. Kan du säga någonting om den metoden? För den metoden om jag förstod saken rätt är någonting som ni tänker er kunna tillämpa även framgent, för andra marknader än gymmarknaden?

Marcus Salomonsson:

Precis, ett problem som vi har haft i flera sådana här KOS-fall, vi kan ta Strömstad då som ett exempel. Det är ju att det finns fortfarande ett näringsliv, även om det kanske finns som i det här fallet då, kommunala gym där, men då är frågan hur hade det sett ut utan det kommunala gymmet. Till exempel i Strömstadsfallet så fanns det ett privat gym, och då kan ett motargument helt enkelt vara, att men det verkar inte åstadkomma speciell stor skada, det här kommunala gymmet, det finns ju ett privat gym. Med den här metoden kan vi räkna ut vad som är normalfallet, som kommun, hur många gym borde ha funnits annars? Och då kanske vi kommer fram till att det borde ha funnits tre gym här eller fyra gym eller vad det nu är. Och då blir mellanskillnaden den negativa konkurrens-effekten eller konkurrensskadan då som åstadkommits.

Marie Strömberg Lindvall:

Det är ingenting som vi kan gå in i detalj här, när vi pratar här i podden, men allt det här redogörs ju för i den här rapporten som du har varit med och tagit fram.

Marcus Salomonsson:

Precis och då kan man dessutom räkna ut sannolikheten för att det här beror på slumpen och så vidare och sådana saker. Så att man får en typ av prediktionsintervall, kallas det för, så kan man räkna på det också.

Marie Strömberg Lindvall:

Men om vi skulle göra en sammanfattning här nu av resultatet av er undersökning så visar det sig då att det finns en påtaglig påverkan på konkurrensen i de kommuner där det finns ett offentligt gym. Kan jag dra den slutsatsen?

Marcus Salomonsson:

Ja, det tycker jag att du kan dra. Och vi ser också när vi tittar på de här prediktionerna att det kan ju finnas kommuner där slumpen har orsakat det här också. Men när vi tittar på det statistiskt så är det kommuner med för få gym, relativt till det som vi har predikerat med den här modellen, de är överrepresenterade bland kommuner eller kommuner som har kommunala gym är överrepresenterade under prediktionen.

Marie Strömberg Lindvall:

Alltså de har färre privata gym än vad de borde haft enligt den metod eller den modell som ni använder i dag.

Marcus Salomonsson:

Ja, precis.

Marie Strömberg Lindvall:

Vi ska dra några slutsatser av det är tycker jag. Vi har nu kunnat konstatera att det ser ut så här på den svenska gymmarknaden, vi har studsat resultatet av studien mot KOS-reglerna. Några slutsatser från det här? Marcus?

Marcus Salomonsson:

Ja, lite som jag var inne på förut med, det här vad vi kan rekommendera kommunerna att göra om de vill undvika att eller om de tycker av någon anledning, vi måste ha ett kommunalt gym här, då kan vi komma med rekommendationer vad man kan göra. Jag skulle gärna lyfta fram ett annat resultat också som vi fick. Och det var att när vi jämförde med ej vinstdrivande privata gymanläggningar, så hade de lägre konkurrens effekt än de kommunala. Så det verkar här som att det faktum att de kommunala, för de kommunala gymanläggningarna de är ju både icke-vinstdrivande och offentliga. Så det verkar som att det faktum att det är inte vinstintresset som driver de här effekterna utan det är någonting annat, det tyckte jag var lite intressant också.

Marie Strömberg Lindvall:

Johan, någon särskild slutsats som du skulle vilja skicka med utifrån det vi har diskuterat om nu och det som rapporten visar?

Johan Holmqvist:

I korthet så ska man nog ändå säga att det rekommenderas för kommuner att se till att om man driver kommunala gym, så ska man se till så långt som möjligt att alla affärsmässiga kostnader är med, så man inte riskerar att underprissätta och därmed snedvrیدا och hämma konkurrensen. Och jag tror också man på lite mer övergripande plan som vi har diskuterat här i dag, om kommunal gymverksamhet ligger inom eller utanför den kommunala kompetensen. Och som vi har hört Marcus beskriva här så finns det kanske en del, det är i alla fall trenden, om man ska säga någonting om det här, så verkar trenden peka på att en

hel del kommunala gym inte har sådan här anknytningskompetens. Det vill säga att de drivs i lite för stor omfattning för att vara kommunal kompetens och det tror jag ändå att man ska säga att man ska se över i så fall.

Marie Strömberg Lindvall:

Då har vi pratat om studien, varför studien genomfördes, kort om resultatet av studien, vad KOS säger i de här sammanhangen. Är det någonting ytterligare ni vill tillföra innan vi avrundar för avsnittet?

Johan Holmqvist:

Möjligen en fråga så här som man ofta får efter covid som jag kom på, alltså den här datan ska vi säga är från 2019, så det kanske är någon som funderar på jaha hur har det varit under covid här under två år. Den problematiken i datan finns ju inte, annars var ju gym sådant som man stängde ner tror jag ganska mycket.

Marcus Salomonsson:

Det gjorde det lite svårare att samla in data för att en del gym tyckte att vi har annat att tänka på än att skicka data till Konkurrensverket. Men vi är jättetacksamma för alla som skickat in data ändå.

Marie Strömberg Lindvall:

Och den data ni har är de facto från 2019 när covid ännu inte fanns på kartan.

Marcus Salomonsson:

Det stämmer.

Marie Strömberg Lindvall:

Då tackar jag för det och den genomgången, tack Marcus Salomonsson.

Marcus Salomonsson:

Tack så mycket.

Marie Strömberg Lindvall:

Tack Johan Holmqvist.

Johan Holmqvist:

Tack själv.

Marie Strömberg Lindvall:

Den här rapporten om Konkurrensbegränsad säljverksamhet på gymmarknaden, den finns förstås att ladda ner på Konkurrensverkets webbplats, konkurrensverket.se. Och för den som vill fördjupa sig ännu mer i KOS-frågor så finns ju förstås rapporten Tio år med KOS att ladda ner på samma webbplats. Jag heter Marie Strömberg Lindvall. Tack för att ni lyssnade.